

บทความวิชาการ

การพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพ

ศิริลักษณ์ ดีเลิศไพบูลย์¹จาพุกา มาเมืองบน²สกฤษตา ตั้งกุลพิศพร³ศัทธียา คุณคุณาเดช⁴อาภาภรณ์ ธนากรพรสวัสดิ์⁵จินตนคติ วรรณวิจิตร⁶อารีย์วรรณ อ่วมตานี⁷

บทคัดย่อ

ปัจจุบันองค์การสุขภาพมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนการให้บริการทางการแพทย์และการพยาบาลและมีแนวโน้มที่จะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น บุคลากรทางสุขภาพจึงต้องพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงการวิเคราะห์และสร้างข้อมูลสารสนเทศและเนื้อหาสื่อได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องปลอดภัยและไม่ละเมิดกฎหมาย ซึ่งรวมเรียกว่า ความรู้ด้านดิจิทัล พยาบาลวิชาชีพเป็นหนึ่งในทีมสุขภาพที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลเช่นกัน โดยต้องมีการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การให้บริการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นผู้บริหารทางการแพทย์จึงควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพ ทั้งในส่วนของการสนับสนุนจากองค์การพยาบาลและการส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านดิจิทัล โดยการสร้างความตระหนักในความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล การวางแผนการพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพในองค์การ การติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดการพัฒนางานพยาบาล นวัตกรรมพยาบาล และกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการให้บริการทางการแพทย์

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล/ ความรู้ด้านดิจิทัล/ พยาบาลวิชาชีพ

¹⁻⁶ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Corresponding Author, E-mail: Areewan.o@chula.ac.th

Review article

Digital Literacy Development of Professional Nurses

*Siriluk Deelertpaiboon*¹*Jaruda Mamuangbon*²*Sakritta Tangkulpithaporn*³*Katthariya Kunkunadet*⁴*Arpaporn Thanakornpornasawat*⁵*Jintanakati Vannavijit*⁶*Areewan Oumtanee*⁷

Abstract

Currently, healthcare organizations are using digital technology to support medical and nursing services, and there is a trend towards increasing the use of digital technology. Therefore, healthcare personnel need to develop their ability to access, analyze, and create information and media content appropriately, accurately, securely, and in compliance with the law, which is collectively called digital literacy. Professional nursing is one of the healthcare teams that needs to develop digital literacy. This involves developing knowledge, understanding, and the use of digital technology to provide efficient and effective services. Therefore, nursing departments should promote and support the development of digital literacy for professional nurses, both in terms of organizational support and in promoting self-development of digital literacy. By raising awareness of the importance of digital technology. Planning for digital literacy development of professional nurses in organizations monitoring and evaluation for the development of nursing work, nursing innovation and work processes to meet the standards and achieve the highest efficiency in providing services.

Keywords: digital technology/ digital literacy/ professional nurses

¹⁻⁶ Master's student, Master of nursing science program in Nursing administration

⁷ Associate Professor, Faculty of nursing Chulalongkorn University

Corresponding Author, E-mail: Areewan.o@chula.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) มีการเปลี่ยนแปลงจากยุคอนาล็อก (analog) เป็นยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าวถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น รวมถึงมีการนำมาใช้ในอุตสาหกรรม เช่น เทคโนโลยีด้านการเงิน อุปกรณ์เชื่อมต่อออนไลน์โดยไม่ต้องใช้คน เทคโนโลยีการศึกษาอี-มาร์เก็ตเพลส (E-marketplace) อี-คอมเมิร์ซ (E-Commerce) ในปี พ.ศ. 2560 รัฐบาลได้ประกาศยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยมีสาระสำคัญหนึ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์ในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมและบริการต่างๆ รวมถึงการให้บริการสุขภาพ¹ สำหรับการบริการสุขภาพทุกโรงพยาบาลได้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงานทั้งในด้านบริหารจัดการและด้านการพยาบาล เพื่อส่งเสริมให้การบริการสุขภาพมีคุณภาพ ความสะดวกและรวดเร็ว จะเห็นได้จากในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โรงพยาบาลได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการทางการแพทย์และมีการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ เช่น แอปพลิเคชันหมอชนะ หุ่นยนต์ทำความสะอาดฆ่าเชื้อ หุ่นยนต์ส่งอาหารและยา เป็นต้น ทำให้ทั้งผู้รับบริการและประชาชนได้รับบริการอย่างรวดเร็ว² นอกจากนี้เทคโนโลยีดิจิทัลยังถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์แล้ว สำหรับการพยาบาล ได้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการประเมินอาการและวินิจฉัยโรคของผู้ป่วย เช่น การวัดสัญญาณชีพ การติดตามคลื่นไฟฟ้าหัวใจ การตรวจระดับออกซิเจนของผู้ป่วย การบันทึกข้อมูลของผู้ป่วยด้วยระบบดิจิทัลแทนการใช้กระดาษ

นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมใช้เทคโนโลยีเพื่อดูแลตนเอง ทำให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมการดูแลและติดตามสุขภาพด้วยตนเองมากขึ้น เช่น การใช้ยาควบคุมความเจ็บปวดหลังผ่าตัดโรคหัวใจด้วยตนเอง ด้วยการใช้เครื่อง PCA (patient controlled analgesia) การให้ข้อมูลสุขภาพผ่าน Line official application เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเมื่อกลับไปพักฟื้นที่บ้าน³ การใช้ระบบติดตามดูแลสุขภาพผู้ป่วยผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ (mobile health หรือ mHealth) ภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล อาทิ ติดตามอัตราการเต้นของหัวใจ ความถี่ของการออกกำลังกาย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพยาบาลช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้ผู้ป่วย ช่วยเพิ่มคุณภาพการพยาบาล และเพิ่มความพึงพอใจของผู้ป่วย โดยการนำรหัสบาร์โค้ดมาใช้ในการบริหารยา และการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการสามารถลดความผิดพลาดจากการให้ยา⁴ ระบบที่ใช้ในการจัดเก็บ และบันทึกข้อมูลทางสุขภาพของผู้ป่วยได้แก่ เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์⁵⁻⁶ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความคล่องตัว และความรวดเร็วในการจัดเก็บเอกสารทางการแพทย์ และการพยาบาลผู้ป่วย จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการดูแลสุขภาพผู้ป่วย ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพจึงมีความจำเป็นต้องมีความรอบรู้ด้านดิจิทัล ทั้งด้านความรู้ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาใช้ในการให้บริการผู้รับบริการทั้งที่เจ็บป่วยและสุขภาพดี เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ป่วยรวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทางการพยาบาลต่อไป

ความหมายของความรู้ด้านดิจิทัล

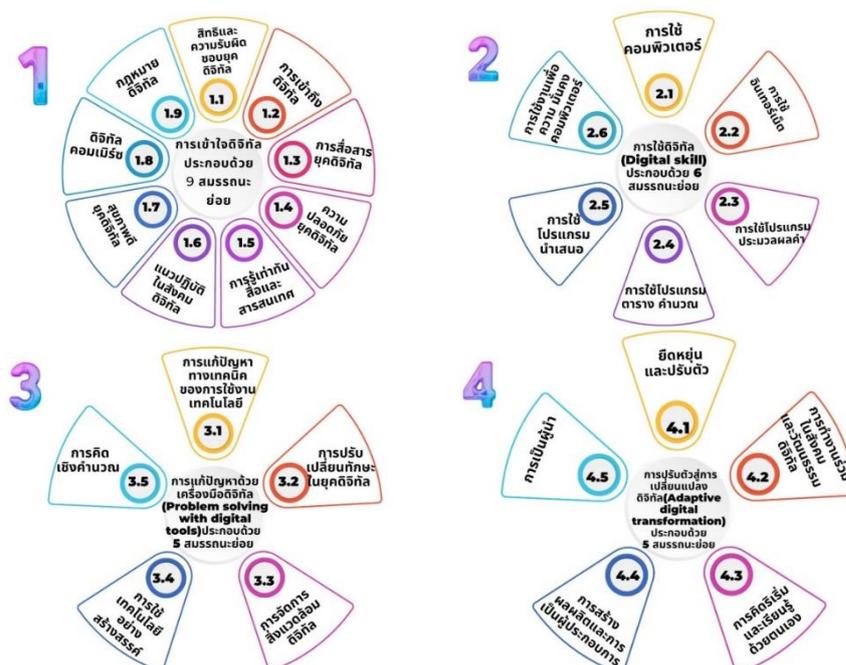
ความรู้ด้านดิจิทัล⁷ แปลจากคำภาษาอังกฤษว่า “digital literacy” ถูกนำมาใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 โดย Glister⁸ และมีความหมาย

ว่าเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจการใช้สารสนเทศในรูปแบบจากแหล่งที่หลากหลายที่นำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์ ครอบคลุมถึงความเข้าใจของบุคคลในการทำงานกับทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ส่วน UNESCO⁹ ได้ให้ความหมายคำว่า digital literacy ว่าเป็นความสามารถในการเข้าถึง การประเมินและสร้างข้อมูลอย่างปลอดภัยและเหมาะสมผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจ้างงานที่เหมาะสม และการเป็นผู้ประกอบการซึ่งรวมถึงความสามารถที่มีหลากหลาย เช่น ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ความรู้ด้านไอซีที ความรู้เท่าทันสื่อต่าง ๆ ต่อมาในปีค.ศ. 2019 UNESCO¹⁰ ปรับเปลี่ยนความหมายของ digital literacy ว่าเป็นความสามารถในการเข้าถึงการจัดการเข้าใจ รวบรวม ประเมินและสร้างสารสนเทศให้ปลอดภัยและเหมาะสมตลอดจนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อประกอบอาชีพการทำงาน สำหรับ

แนวคิดความรู้ด้านดิจิทัล

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม¹³ ได้เสนอสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจดิจิทัล การใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวเป็นสมรรถนะที่ประชาชนคนไทยทุกคนควรมี ซึ่งปัจจุบันมีการนำมาใช้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยราชการรวมถึงประชาชนทั่วไป ดังแสดงในภาพ

ในประเทศไทยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน¹¹ ได้ให้ความหมาย digital literacy ว่าเป็น ความฉลาดรู้เรื่องสารสนเทศ ต่อมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ¹² ได้ให้ความหมายคำว่า digital literacy ว่าเป็นทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนำเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านการสื่อสาร การปฏิบัติงานการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และในปัจจุบัน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม¹³ ได้ให้ความหมาย ความรอบรู้ด้านดิจิทัลว่าเป็นสมรรถนะด้านดิจิทัลซึ่งประกอบด้วย การเข้าใจดิจิทัล การใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล

ภาพที่ 1 สมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย¹³

จากภาพจะเห็นได้ว่าแต่ละรายด้านของสมรรถนะด้านดิจิทัลมีองค์ประกอบย่อยที่ประชาชนต้องได้รับการพัฒนา ดังนี้

1. การเข้าใจดิจิทัล

การเข้าใจดิจิทัล (digital literacy) หมายถึง บุคคลมีสมรรถนะในการเข้าถึง ค้นหา คัดกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประยุกต์ใช้ สื่อสาร สร้าง แบ่งปันและติดตามข้อมูลสารสนเทศ และสารได้อย่างเหมาะสม ปลอดภัยมีความรับผิดชอบ มีมารยาท เคารพสิทธิและกฎหมาย ด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมและหลากหลาย ประกอบด้วย 9 สมรรถนะย่อย ได้แก่

1.1 สิทธิและความรับผิดชอบยุคดิจิทัล (digital right) ได้แก่ การใช้สิทธิและเสรีภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ใช้สิทธิและเสรีภาพต่อสังคม แยกแยะพื้นที่ส่วนรวม (public) และพื้นที่ส่วนตัว (private) คุ้มครองสิทธิของตนเอง และรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองที่ดีต่อสังคมดิจิทัล

1.2 การเข้าถึงดิจิทัล (digital access) ได้แก่ การนิยามและอธิบายความต้องการข้อมูล ค้นหาและระบุตำแหน่งของเนื้อหาและสื่อสารสนเทศที่ต้องการ ปฏิบัติตามระเบียบการนำข้อมูลที่ค้นหาไปใช้ และเก็บรักษาและค้นคืนเนื้อหาสื่อและสารสนเทศ

1.3 การสื่อสารยุคดิจิทัล (digital communication) ได้แก่ การสร้างสารและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสาร ความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ และจริยธรรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสาธารณะ การเฝ้าสังเกตทิศทางของสื่อและสารสนเทศรวมถึงกระแสสังคม

1.4 ความปลอดภัยยุคดิจิทัล (digital safety) ได้แก่ การป้องกันตนเมื่อใช้งานอุปกรณ์หรือบริการดิจิทัล ป้องกันตนจากอันตรายเมื่อใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต งานรอยเท้าดิจิทัล (digital footprint) ร่องรอยการใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือสื่อสังคมออนไลน์ ป้องกันตนจากอันตรายเมื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์

1.5 การรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศ (media and information literacy) ได้แก่ เข้าใจบริบทของสื่อและผู้เผยแพร่ ประเมินผล ข้อมูลสารสนเทศ เนื้อหาสื่อ และผู้ให้บริการสารสนเทศ ประเมินคุณค่า ข้อมูลสารสนเทศ เนื้อหาสื่อ และผู้ให้บริการสารสนเทศ การจัดระบบสารสนเทศและเนื้อหาสื่อ (กระบวนการ)

1.6 แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล (digital etiquette) ได้แก่ การปฏิบัติตามแนวทางในการใช้ชีวิตร่วมกัน ปฏิบัติตามแนวทางในการใช้งานอินเทอร์เน็ตร่วมกัน ปฏิบัติตามแนวทางการอยู่ร่วมกันในการเข้าร่วมสังคม การส่งต่อองค์ความรู้สู่บุคคลใกล้ตัวและชุมชน

1.7 สุขภาพยุคดิจิทัล (digital health) ได้แก่ การดูแลรักษาสุขภาพกายอันเกิดจากการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล การดูแลรักษาสุขภาพจิตอันเกิดจากการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล ให้คำปรึกษาในการรักษาสุขภาพอย่างถูกต้องแก่ผู้อื่น

1.8 ดิจิทัลคอมเมอร์ซ (digital commerce) ได้แก่ ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ (E-commerce) ประเมินความน่าเชื่อถือของตลาดทำธุรกรรมทางการเงินผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลหรือช่องทางออนไลน์ จัดการปัญหาจากการทำธุรกรรมทางการเงิน ขยายของผ่านช่องทางออนไลน์

1.9 กฎหมายดิจิทัล (digital law) ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมายดิจิทัล หลีกเลี่ยงการกระทำผิดกฎหมายออนไลน์

2. การใช้ดิจิทัล

การใช้ดิจิทัล (digital skill) หมายถึง การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสารการปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกันหรือเพื่อใช้พัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์การให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพอันประกอบด้วย 6 สมรรถนะย่อยดังนี้

2.1 การใช้คอมพิวเตอร์ ได้แก่ การใช้ฮาร์ดแวร์ การใช้งานระบบปฏิบัติการ การจัดการข้อมูล การสำรองข้อมูล การใช้งานอุปกรณ์เคลื่อนที่ การใช้งานการประมวลผลคลาวด์

2.2 การใช้อินเทอร์เน็ต (internet usage) ได้แก่ การใช้งานเว็บเบราว์เซอร์ การสืบค้นข้อมูล การใช้งานไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การใช้งานปฏิทิน การใช้งานสื่อสังคม การใช้งานโปรแกรมการสื่อสาร การใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

2.3 การใช้โปรแกรมประมวลผลคำ (word processing usage) ได้แก่ การจัดการงานเอกสาร การจัดรูปแบบข้อความ การจัดการกับย่อหน้าในเอกสาร

2.4 การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ (spreadsheets usage) ได้แก่ การจัดการตารางคำนวณ การปรับแต่งข้อมูลในแผ่นงาน การจัดรูปแบบข้อมูลในแผ่นงาน การพิมพ์แผ่นงาน การใช้สูตรฟังก์ชันเพื่อการคำนวณ การแทรกวัตถุลงบนแผ่นงาน การป้องกันแผ่นงาน

2.5 การใช้โปรแกรมนำเสนอ (presentation usage) ได้แก่ การจัดการงานนำเสนอ การใช้งานข้อความบนสไลด์ การแทรกวัตถุลงบนงานนำเสนอ

2.6 การใช้งานเพื่อความปลอดภัยคอมพิวเตอร์ (cyber security usage) ได้แก่ การป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงปลอดภัย การปฏิบัติตามหลักการเพื่อรักษาความปลอดภัย การปฏิบัติตามหลักการใช้งานเว็บเบราว์เซอร์อย่างปลอดภัย การกำหนดรูปแบบการพิสูจน์ตัวตน

3. การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล

การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (problem solving with digital tools) หมายถึง บุคคลมีสมรรถนะในการระบุความต้องการและทรัพยากรได้ สามารถตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม ได้อย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์และความต้องการได้ สามารถแก้ปัญหาอย่างเชื่อมโยงกันด้วยเครื่องมือดิจิทัลได้ สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหา

เชิงเทคนิค และสามารถปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เท่าทันโลกได้ ประกอบด้วย 5 สมรรถนะย่อย ดังนี้

3.1 การแก้ปัญหาทางเทคนิค ของการใช้งานเทคโนโลยี (solve technical problems) ได้แก่ การระบุประเด็นปัญหาได้ การแก้ปัญหาได้

3.2 การปรับเปลี่ยนทักษะ ในยุคดิจิทัล (digital reskill) ได้แก่ การระบุช่องว่างสมรรถนะดิจิทัล การมองหาโอกาสเพื่อพัฒนาตนเองและผู้อื่น

3.3 การจัดการสิ่งแวดล้อมดิจิทัล (digital environment management) ได้แก่ การนำเทคโนโลยีไปใช้แก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและเกิดประโยชน์ การปรับปรุงและปรับแต่งสภาพแวดล้อมดิจิทัลให้เข้ากับความต้องการส่วนบุคคลได้

3.4 การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (creatively use digital technologies) ได้แก่ การใช้เครื่องมือดิจิทัล และเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างสร้างสรรค์ การใช้กระบวนการทางปัญญา (cognitive processing) เพื่อเข้าใจ และแก้ไขปัญหาทางความคิด และสถานการณ์ปัญหาในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

3.5 การคิดเชิงคำนวณ (computational thinking) ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยอัลกอริทึมได้ การพัฒนาซอฟต์แวร์ในระดับพื้นฐานได้

4. การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล

การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (adaptive digital transformation) หมายถึง บุคคลมี สมรรถนะในการยืดหยุ่นและปรับตัว ต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีสังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถริเริ่ม และเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 5 สมรรถนะย่อย ดังนี้

4.1 ยืดหยุ่นและปรับตัว (flexibility and adaptability) ได้แก่ ปรับตัวเพื่อ

รับมือกับการเปลี่ยนแปลง (adapt to change)
การเกิดความยืดหยุ่นในการทำงาน (be flexible)

4.2 การทำงานร่วมในสังคม
และวัฒนธรรมดิจิทัล (digital social and
cultural) ได้แก่ การมีประสิทธิผลเชิงปฏิสัมพันธ์
ร่วมกับผู้อื่น (interact effectively with others)
การสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ (work effectively
in diverse teams)

4.3 การคิดริเริ่มและเรียนรู้
ด้วยตนเอง (initiative and self directed learning)
ได้แก่ การจัดการเป้าหมาย และเวลา (manage
goals and time) การทำงานได้อย่างอิสระ (work
independently) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (be self-
directed learners)

4.4 การสร้างผลผลิต และ
การเป็นผู้ประกอบการ (productivity and
entrepreneurship) ได้แก่ การจัดการโครงการ
(manage projects) ผลผลิตที่เกิดขึ้น (produce
results)

4.5 การเป็นผู้นำ (leadership)
ได้แก่ แนะนำแนวทางการทำงานให้ผู้อื่น
(guide and lead others) การรับผิดชอบต่อผู้อื่น
(be responsible to others)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า
ความรู้ด้านดิจิทัล หรือสมรรถนะด้านดิจิทัล
ประกอบด้วย 4 ด้าน โดยแต่ละด้านยังมี
องค์ประกอบย่อยที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา
สมรรถนะดังกล่าว สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่แล้วในปัจจุบัน
ก็ควรมีการพัฒนาในส่วนอื่น ๆ เพื่อให้เกิด
ความรู้และรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล
ให้ครบถ้วน ซึ่งการพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลนี้
ผู้บริหารทางการแพทย์ต้องมีการสนับสนุน
ให้พยาบาลวิชาชีพเกิดความตระหนักใน重要性
ของเทคโนโลยีดิจิทัล และส่งเสริมให้พยาบาล
วิชาชีพมีการพัฒนาตนเองในด้านนี้อย่างต่อเนื่องนี้
สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัญหา

อุปสรรคในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ และ
พัฒนาแนวทางการสร้างเสริมความรู้
ด้านดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพที่เหมาะสม
โดยสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนา
หลักสูตร แนวปฏิบัติ หรือ การวางโปรแกรม
ส่งเสริมพยาบาลวิชาชีพให้มีความรู้ด้านดิจิทัล
เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลของพยาบาล วิชาชีพ

การพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัล
ของพยาบาลวิชาชีพ ผู้บริหารทางการแพทย์
ควรมีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างความตระหนักใน重要性 ของเทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้บริหารทางการแพทย์ระดับสูงสุด
ควรมีการสร้างการรับรู้และกระตุ้นให้พยาบาล
วิชาชีพเกิดความสนใจและรับทราบถึงประโยชน์
รวมถึงความจำเป็นของการพัฒนาความรู้ด้าน
ดิจิทัลโดยดำเนินการดังนี้

1.1 กำหนดเป็นนโยบาย
ขององค์กรให้มียุทธศาสตร์ในเรื่องความเข้าใจ
ดิจิทัล การใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือ
ดิจิทัล และการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลง
ทางด้านดิจิทัล

1.2 จัดตั้งคณะทำงานหรือ
ผู้รับผิดชอบหลักในการสร้างบรรยากาศการทำงาน
แบบ digital โดยสร้าง การมีส่วนร่วมใน
การแสดงความคิดเห็นการปรับเปลี่ยนองค์การ
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน และ
มีการสร้างเครือข่ายการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล
ในการปฏิบัติงาน

1.3 สร้างแรงจูงใจในการพัฒนา
ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ
ตนเอง ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้ใบ
ประกาศนียบัตรผู้เป็นแบบอย่างของการพัฒนา
ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลดีเด่น

1.4 จัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์หรือออกแบบแนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน

1.5 กำหนดเป็นข้อบังคับให้พยาบาลวิชาชีพในองค์กรทุกคนต้องพัฒนาทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างจริงจัง โดยอาจเชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร เช่น การประเมินผล การปฏิบัติงาน และการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

2. การวางแผนการพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพในองค์กร

ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับสูงสุดมีการมอบนโยบายให้ผู้บริหารระดับต้น เช่น หัวหน้าหอผู้ป่วยกำหนดแนวทางในการพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยส่งเสริม และสนับสนุนให้พยาบาลวิชาชีพพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลด้วยตนเอง โดยอาจนำวิธีการพัฒนาทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 6 ขั้นตอนของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน⁸ มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาได้แก่

2.1 การประเมินตนเอง (self-assessment) คือประเมินระดับความสามารถ จุดแข็ง และจุดอ่อนของตนเอง เกี่ยวกับสมรรถนะด้านดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความเข้าใจดิจิทัล การใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล

2.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง (individual development plan) โดยนำผลการประเมินมาระบุความต้องการ และเป้าหมายของการพัฒนา (development needs) และจัดทำเป็นแผนการพัฒนาตนเอง (individual development plan)

2.3 การพัฒนาทักษะด้วยตนเอง (self-learning) คือการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากผู้อื่น และเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ

2.4 การประเมินทักษะด้วยเครื่องมือประเมินที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

(certified test) อาจหาแหล่งทดสอบความรู้ที่ได้รับมาตรฐานเพื่อได้ใบรับรองความสามารถที่ได้มาตรฐานรับสากล

2.5 การสะท้อนการเรียนรู้ (learning reflection) โดยขอรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของตนเอง

2.6 การนำความรู้ไปใช้ (practices) โดยการนำความรู้ด้านดิจิทัลที่ได้รับการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน และการสร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงานในองค์กร

3. การติดตามและประเมินผล

ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้นควรมีการติดตาม และประเมินผลการพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพในองค์กร เพื่อให้ทราบถึงระดับการพัฒนาของแต่ละบุคคล ผู้บริหารระดับกลาง เช่น หัวหน้าแผนกนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลของผู้บริหารระดับต้นไปพิจารณา และประเมินในภาพรวมของแผนก และผู้บริหารระดับสูงนำข้อมูลไปใช้วางแผนแนวทางการพัฒนางานขององค์กรต่อไป

บทสรุป

ความรู้ด้านดิจิทัลมีความสำคัญสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งด้านการให้บริการ และการบริหารจัดการทางการพยาบาล ดังนั้นผู้บริหารทางการพยาบาลจึงควรส่งเสริมพยาบาลวิชาชีพให้ความรู้พื้นฐานในการใช้ทั้งในด้านฮาร์ดแวร์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และซอฟต์แวร์ เช่น ชุดคำสั่ง หรือโปรแกรมต่าง ๆ ความรู้ดังกล่าวถือว่าเป็นความรู้เบื้องต้นที่นำไปสู่การต่อยอดการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง หลังจากนั้นควรมีการจัดฝึกอบรมการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในการสร้างสื่อ เช่น canvas สำหรับการนำเสนอผลงานขององค์กร หรือใช้ในการนิเทศบุคลากรต่าง ๆ Line official account ที่ใช้สำหรับ

การเชื่อมต่อหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ให้สามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้สะดวก และรวดเร็ว และยังสามารถผลิตสื่อเพื่อเป็นช่องทางที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมได้สำหรับการให้คำปรึกษา ในการพยาบาลทางไกล หรือเพิ่มสมรรถนะให้ประชาชนในการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เช่น การเลือกหาข้อมูลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ในการนำมาผลิตสื่อต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลต้องเริ่มจากสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล และมีการวางแผนพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทั้งจากผู้บริหารทางการแพทย์ และการวางแผนการพัฒนาตนเองในเรื่องความรู้ด้านดิจิทัล เพื่อนำมาสร้างนวัตกรรมทางการแพทย์ใหม่ ๆ ให้เข้ากับยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และช่วยทำให้ขั้นตอนการทำงาน การสื่อสารขององค์กรมีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการ; 2562.
- ฐิตยา เนตรวงษ์. เชื่อมต่อโลก: บทบาทของอินเทอร์เน็ตเพื่อสรรพสิ่งในยุคโควิด-19. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา 2564; 6: 115-127.
- อารี ชิวเกษมสุข. เทคโนโลยีดิจิทัลในการดูแลผู้ป่วย: สิ่งจำเป็นสำหรับพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอกในศตวรรษที่ 21. วารสารโรคหัวใจและทรวงอก 2564; 32: 2-12.
- Lee TY, Sun GT, Kou LT, Yeh ML. The use of information technology to enhance patient safety and nursing efficiency. *Technology and Health Care* 2017; 25(5): 917-928.
- Sampada SG, Raja VK. Role of Information Technology in Health Care. [database on the Internet]. 2014 [cited 2019 Oct 1]. Available from: <https://www.researchgate.net/publication/228549680>.
- World Health Organization and International Telecommunication Union. National eHealth Strategy Toolkit. Geneva: WHO Press, Switzerland; 2012.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. Digital Literacy คืออะไร. [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [เข้าถึงเมื่อ 2566 เมษายน 25]. เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/DLProject/mean-dlp>.
- Gilster P. Digital literacy. New York: John Wiley & Son; 1997.
- UNESCO. Building Tomorrow's Digital Skills: What Conclusions Can We Draw from International Comparative Indicator. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; 2018.
- UNESCO. Recommendations on Assessment Tools for Monitoring Digital Literacy within UNESCO's Digital Literacy Global Framework. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; 2019.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน; 2562.
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน. โครงการการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้แก่ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ. [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 2566 เมษายน 25]. เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/DLProject/mean-dlp>.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปผลการสำรวจข้อมูลสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2562.

14. Brown J, Pope N, Bosco AM, Mason J, Morgan A. Issues affecting nurses' capability to use digital technology at work: an integrative review. *J Clin Nurs* 2020; 29(15-16): 2801-19. <https://doi.org/10.1111/jocn.15321>.
15. Khezri H, Abdekhoda M. Assessing nurses' informatics competency and identifying its related factors. *J Res Nurs* 2019; 24(7): 529-38. doi:10.1177/1744987119839453.
16. Kleib M, Nagle L. Factors associated with Canadian nurses' informatics competency. *CIN: Computers, Informatics, Nursing* 2018; 36(8): 406-15. doi: 10.1097/CIN.0000000000000434.